

*Зарицька А. А., кандидат педагогічних наук,
викладач постановки голосу,*

*Зарицький А. О., доцент кафедри історії,
теорії мистецтв та виконавства
СНУ імені Лесі Українки*

ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто єдність теоретичної та практичної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Окреслено компонентну структуру професійно-педагогічної компетентності майбутнього фахівця.

Ключові слова: компетентності, професійно-педагогічна компетентність, майбутній учитель музичного мистецтва, компонентна структура.

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямком мистецької освіти є модернізація освітнього процесу, яка полягає у пошуку нових форм та методів удосконалення сучасної професійної підготовки, що спрямовується на підготовку конкурентоспроможного, гармонійно розвинутого фахівця, який володіє системою знань, умінь, навичок та продуктивними компетентностями, Тому актуальним постає питання формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що різні аспекти досліджень проблеми професійної компетентності фахівців мистецьких спеціальностей активно розробляються такими вченими, як Н. Бібік, М. Гончар, О. Калегіна, П. Терехов. Зокрема на важливості особистісних якостей, професійних знань, умінь та навичок наголошується у працях В. Аніщенка та А. Михайличенка; структура професійної компетентності фахівця розкривається в працях В. Сластьоніна, Є. Шиянова.

Питання професійного становлення фахівця у сфері музичного мистецтва знайшли своє відображення у працях вітчизняних учених: А. Болгарського, М. Букач, Л. Василенко, Л. Матвєєвої, І. Немикіної, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової, Г. Яковлевої та ін.

Однак питання професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва ще не набуло достатнього висвітлення.

Мета статті – розкрити сутність поняття професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, схарактеризувати його компонентну структуру.

Виклад основного матеріалу. Головними завданнями в організації освітнього процесу є розкриття особистісного потенціалу майбутнього фахівця у музично-педагогічній та творчій діяльності, досягнення продуктивності змісту професійно-практичної підготовки, удосконалення системи формування психічних процесів особистості. Тому професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва потребує здійснення гармонійної єдності інтелектуального, креативного, художньо-творчого та особистісного розвитку.

Огляду наукових досліджень дає можливість трактувати компетентність вчителя музичного мистецтва як єдність теоретичної й практичної готовності у здійсненні педагогічної діяльності, створенні образу виховного ідеалу, системи засобів у досягненні поставленої мети [2].

Зарубіжні вчені І. Лернер, М. Скаткін, В. Краєвський підкреслюють, що професійність педагога виражається в результатах навчання і виховання учнів. У цьому контексті професійно-педагогічна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва, будучи адекватною структурі та змісту його діяльності, розглядається як система знань, умінь, особистісних якостей, та забезпечує готовність до професійної самореалізації [4].

Професійно-педагогічна компетентність у сфері музичного виховання, на думку В. Лабунця, визначається умінням педагога особливим чином структурувати наукові та практичні знання з метою ефективного виконання

педагогічних завдань. До основних компонентів професійно-педагогічної компетентності вчителя музики, на думку дослідника, належать:

- компетентність у галузі теорії й методики музично-освітнього процесу: цілі, завдання, принципи, закономірності, зміст, форми, методи, прийоми;
- компетентність у викладанні дисциплін і знання того, як зробити процес навчання, зміст навчального предмета провідним засобом виховання учнів (постановка голосу, хоровий спів, інструментальне музикування, музично-теоретична обізнаність та ін.);
- соціально-психологічна компетентність у спілкуванні;
- диференціально-психологічна компетентність у сфері мотивів, здібностей, спрямованості учнівської молоді;
- аутопсихологічна компетентність у сфері переваг і недоліків власної діяльності [1, с. 92-93].

Семантика проаналізованих визначень професійної компетентності майбутнього педагога засвідчує, що більшість учених в якості структурно-понятійних компонентів виділяють «знання» та «вміння».

Поняття «знання» у науковій літературі трактується як «... особлива форма духовного засвоєння результатів пізнання, процесу відображення дійсності, яка характеризується усвідомленням їх істинності» [7], як «складова частина світогляду, теоретичної та практичної професійної компетентності» [9, с. 39].

Зазначимо, що система знань майбутнього вчителя музичного мистецтва передбачає засвоєння:

- директивно-нормативних знань, пов'язаних із законами розвитку системи освіти, правилами, розпорядком та статутом школи, нормативно-правовими документами щодо навчання і виховання, гігієни та охорони здоров'я і життя учнів;
- знань сучасних досягнень, інноваційно-педагогічного досвіду, інтерактивного структурування педагогічного процесу, закономірностей і

тенденцій розвитку педагогічних систем, педагогічних теорій, концепцій, парадигм;

- знань із теорії та методики музичної освіти (загальнотеоретичні, методичні, психолого-естетичні, філософсько-етичні, організаційно-технологічні); сутності процесу навчання, концептуальні, змістовні знання наукових підходів до організації навчально-пізнавальної діяльності учнів і педагогічної діяльності вчителя, знання методик і методів викладання, засобів навчання учнів, особливостей організації та проведення позакласної, художньо-творчої, гурткової роботи, концертно-конкурсної діяльності учнів;
- знання з педагогічної, вікової, загальної психології;
- знання з освітнього менеджменту [8, с. 43].

Водночас вважаємо за доцільне доповнити перелік професійних знань вчителя музичного мистецтва не менш важливими, на наш погляд, блоками професійних знань, які необхідні для здійснення виховної роботи з учнями та роботи з батьками школярів, а саме:

- знання технологій музично-естетичного виховання, педагогічної суті та методологічних основ, перевиховання та самовиховання школярів;
- знання особливостей та засобів професійно-педагогічної комунікації (вербальні, невербальні, комп'ютерні), стилів психолого-педагогічного спілкування з учнями, батьками, колегами.

Отже, теоретико-процесуальні знання розглядаються як складові проєктувальних, конструктивних, гностичних, організаційних, комунікативних умінь самостійної роботи, рівень яких визначається сформованістю, ефективністю педагогічної діяльності випускника, а відтак, і його професійної самореалізації [6].

Підтримуємо думку О. Цветухіної про те, що «в освітніх системах діяльність необхідно розглядати як творчість» [5, с. 11], яка в умовах інноваційності набуває особливого значення у формуванні індивідуально-творчого стилю, що реалізується у створенні власного змісту діяльності вчителя музичного мистецтва.

Також варто відзначити твердження О. Шевнюк, що індивідуально-творчий стиль професійної діяльності – це «сукупність індивідуально-особистісних параметрів, своєрідна композиція педагогічних поглядів, почуттів, настанов, підходів до вирішення професійно-педагогічних завдань, вибору і реалізації педагогічної технології» [7, с. 73].

Отже, конкурентоспроможний вчитель музичного мистецтва – це особистість, що володіє професійними знаннями у поєднанні з індивідуально-творчим, креативним, інноваційним статусом. З цього приводу В. Семиченко, зокрема, зазначив, що «ми можемо озброїти майбутнього вчителя системою дидактичних знань, умінь, навичок, технологій, які допоможуть реалізувати дидактико-методичну функцію. Проте такий спеціаліст навряд чи буде конкурентоспроможним на ринку праці, оскільки його знання і уміння мають формальний характер, і відірвані від реальної педагогічної діяльності». Майбутнього педагога слід учити «...діяти водночас у кількох «вимірах»: прогнозуванні подальших дій, поточному спонтанному реагуванні, співвіднесенні прогнозу з фактичним перебігом подій, внесенні корективів, ретроспективному аналізі» [3, с. 102].

Висновки. Отже, ключовим та найбільш інтегративним конструктом фахового становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва є формування професійно-педагогічної компетентності, що поєднує дидактичні знання, практичні вміння, інформативно-комунікаційні навички, особистий досвід з творчими, ціннісно орієнтованими, інноваційними компонентами.

Перспективними для подальших наукових розвідок є вияв специфічних ознак та визначення особистісних складових професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Список використаної літератури:

1. Лабунець В. М. Інтегроване навчання майбутніх учителів музики: теорія та практика [Текст] : монографія / В. М. Лабунець, Ж. Ю. Карташова. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2013. – 235 с.

2. Морозова О. Основні проблеми формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики [Текст] / О. Морозова // Молодь і ринок : наук.-пед. журн. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич : [б. в.], 2010. – № 4. – С. 135–139.

3. Семиченко В. А. Адаптація молодих учителів до професійної діяльності [Текст] / В. А. Семиченко // Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. праць. – Київ, 1997. – С.100–104.

4. Современная дидактика: теория – практика [Текст] / ред. И. Я. Лернер, И. К. Журавлев. – Москва : Изд-во ИТПиМИО РАО, 1994. – 288 с.

5. Цветухина О. Мотивационная среда образовательного учреждения как необходимое условие творческой деятельности педагога [Текст] / О. Цветухина // Вестник СПО. – 2007. – №10 (178). – С. 11–18.

6. Цокур О. С. Педагогіка вищої школи [Текст] : навч.-метод. посіб. / О. С. Цокур. – Одеса : Одеська нац. юрид. акад., 2002. – Вип. 2 : Педагогічний менеджмент. – 80 с.

7. Шевнюк О. Л. Структура і функції культурологічної освіти майбутнього вчителя [Текст] / О. Л. Шевнюк // Педагогіка і психологія. – Київ, 2003. – № 1. – С. 80–89.

8. Шинкаренко В. Мультимедійні технології як засіб компетентнісного становлення майбутніх учителів музики [Текст] / В. Шинкаренко // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди” : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – Вип. 28(1). – С. 336–340.

9. Ягупов В.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. пед. спец. вищ. навч. закл. / В. В. Ягупов. – Київ : Либідь, 2002. – 559 с.